

ЕҢБЕК РЕСУРСТАРЫН ДАМУ ОУТАЛЫҒЫ
ЦЕНТР РАЗВИТИЯ ТРУДОВЫХ РЕСУРСОВ
WORKFORCE DEVELOPMENT CENTRE

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА МАМАНДЫҚТАР БОЙЫНША ЖАЛАҚЫ КӨРСЕТКІШТЕРІ

2017

Халықтың көпшілігі үшін жалақы, өмір деңгейіне тікелей әсер ететін, табыстың жалғыз немесе бастапқы көзі болып табылады. Сондықтан, еңбекке ақы төлеу деңгейі адамға ынталандыру ретінде әсер етеді және табыс деңгейі неғұрлым жоғары болса, адам соғұрылым бақытты болады.

2010 жылы, Нобель сыйлығының екі лауреаттары, Дэниэл Канеман және Энгус Дитон, Америка Құрама Штаттарында «Сізге бақытты болу үшін қанша ақша қажет?» деген сұраққа жауап беру үшін зерттеу жүргізді. Зерттеушілер қаржылық жағдай мен бақыт арасындағы оң қарым-қатынас бар екенін анықтады, бірақ табыс айына 75 мың доллардан немесе 2 млн. тенгеден асып кетсе, бұл қарым-қатынас байқалмайды. Яғни, осы көрсеткіште кірістің әрбір өсуі иесінің игілігін арттырады, бірақ «қосымша бақытты»¹ азырақ әкеледі. Ал Ресейлік көршілеріміз айына 50 мың рубль немесе 285 мың теңге деңгейіндегі табысқа бақытты болады.

Осыған байланысты, 2017 жылы Қазақстанда жалақының қалай өзгергенін қарастырып көрейік. 2016 жылға арналған осындай материалдармен <https://iac.enbek.kz/ru/node/456> сайтында таныса аласыз.

Ресми мәліметтерге сәйкес, 2017 жылдың қаңтар-қыркүйек айларында республикада жалақы 2016 жылмен салыстырғанда 4,8% - ға жоғары болып орта есеппен айына 145.8 мың. теңгені құрады. Нақты көріністе (инфляцияға түзеткенде) ол екіншішке орай 2% -ға төмендеді.

Топ- 10 Жоғары ақылы мамандықтар мың теңге/айына

¹ <http://popecon.ru/216-kakaja-zarplata-nuzhna-dlja-schastja.html>

2017 жылы ең жоғары жалақы төленетін маман **ұңғымаларды бекіту жөніндегі инженер** болды. 2016 жылмен салыстырғанда оның жалақысы 81% -ға өсті, яғни шамамен айына 12 орташа айлық алып тұрады. Қазақстан экономикасы мұнай мен басқа минералдарға өңдеу салаларына тәуелді, сондықтан осы саланың мамандары еңбекақы төлеудің жоғары деңгейіне ие.

Әуе көлігі саласындағы ұйым басшылығы өзінің жалақысына 36% қосты. Сонымен қатар, бұл орын үшін елеулі бәсекелестік бар, себебі Қазақстанда адамдарды әуе арқылы тасымалдауға жауапты ұйымдар жеткіліксіз.

Жалақының максималды өсуі **бас металлургтерде**, тиісінше, металлургия өнеркәсібінде байқалды. Егер 2016 жылы олардың жалақысы «тек» 343 мың теңге болса, 2017 жылы - 1,6 миллион теңге болды. Бұл металлургиялық кәсіпорын басшысының жалақысына қарағанда көп болып табылады (шамамен 1,5 млн. теңге) және іс жүзінде оның жалақысы 7% -ға өссе де өзгеріссіз қалады.

Мұнай компаниясының басшысы, мұнай бағасының өсіуіне² және күтілетін кірістердің өте жоғары артуына қарамастан, айтарлықтай пайда тапқан жоқ, себебі оның жалақысы тек 1,5% -ға өсті. Алайда, айына 1,5 миллион теңге жалақысы болса да, өсімнің 1,5 пайызы, 20 мың теңгеден сәл артық.

Ақшамен тығыз жұмыс істейтініне қарамастан **қаржы және сақтандыру ұйымының басшысы** бір айда 1,4 млн алады, ол бір жыл бұрынғы көрсеткіштен 12%-ға төмен.

Тұрғын үй және тамақтану саласында қызмет көрсетуге арналған ұйымды басқаратын тұлға 1,073 миллион теңге алады, бұл өткен жылмен салыстырғанда 20%-ға артық. Қонақ үйлер мен мейрамханалардың пайдасы үшін оң әсер ететін бір себеп ЕХРО көрмесі, яғни капитал мен туристер ағыны күтіледі. Сондай-ақ, біз қарапайым азаматтардың өмір сүруі және тамақтануы бойынша статистиканы қарастыратын болсақ, 2017 жылдың үшінші тоқсанында (жасына қарамастан) адам басына мейрамханалар мен кафелерге 1500 теңге, қонақ үйлерге 85 теңге жұмсалған, ал - 2016 жылдың үшінші тоқсанында бұл шығындар 1250 және 78 теңге болды. Өсу деңгейі 20% және 9% құрады. Осылайша, қазақтардың саны неғұрлым көп болса, қонақ үйлер, кафелер мен мейрамханалар менеджерлерінің жалақысы да артады.

² 2017 жылдың желтоқсанында баррель \$ 64,4 болған, ал 2016 жылдың желтоқсанында - \$ 53,3 болған

Ең көп жалақы төленетін мамандықтар арасында сегізінші **орын әуе көлігінің пилотына** тиесілі Еске салайық, үстіміздегі жылы пилот ұйымдарының басшылары топтан шығып кеткенде, жоғары деңгейде ұшқыш мамандығы да болды. Бұл екі мамандықтың арасындағы айырмашылық қандай? Егер сіз техникалық мәліметтерге кірмесеңіз, ұшқыш - әскери ұшақты, ал пилот - азаматтық ұшақты басқарады.

2017 жылы пилоттарға орта есеппен 991 мың теңге төленді, бұл 2016 жылға қарағанда 23%-ға артық. Сонымен қатар, ұшқыштың жалақысы күрт төмендеді: 2016 жылы ол айына, шамамен 1,2 млн теңге алатын, ал 2017 жылы 171 мың теңге ғана алды, бұл - 86%-ға кем., Бұл 2017 жылы Қазақстанның жаңа екі Су-30СМ көп мақстатты ауыр жойғыштарын алуымен байланысты болып табылады ма, белгісіз, бірақ орта есеппен 50 млн доллар (шамамен 16 млрд теңге) тұратын бір ұшақ, сатып алушыларды ұшқыштардың жалақысын үнемдеуіне мәжбүр етпес.

Өткен жылы тоғызыншы орында мұнай **өндіру саласында жұмыс істейтін ұйымның мамандандырылған бөлімшесінің басшысы болды.** Олар айына 936 мың теңге алады. Салымдардағы олардың жұмыс шарттары дәстүрлі кеңседен алыс, бірақ соңғы жылда аздап жақсарған көрінеді, өйткені оның жалақысы 23% -ға төмендеді.

Топ-10-дық **байланыс қызметін көрсететін ұйым басшысымен аяқталады.** Оның жалақысы 870 мың теңгені құрайды, бұл 2016 жылға қарағанда 6% артық. Өсім шамалы, бірақ бұл ең перспективалы жұмыс бағыттарының бірі, өйткені ешкім смартфонсыз немесе ғаламторсыз өмірді елестете алмайды.

Ерлер мен әйелдердің арасындағы айырмашылықтарға қатысты жоғарыда айтылғандарға қарағанда, ұқсас лауазымдарда, өкінішке орай, әйелдердің жалақылары аздау. Бұл жағдайда әйелдердің жалақысы ерлердің жалақысынан 16,5-ден 94,5% -ға дейін түрленеді, ал ұңғымаларды бекіту инженері және пилот лауазымдарында, әйелдер әдетте жұмыс істемейді.

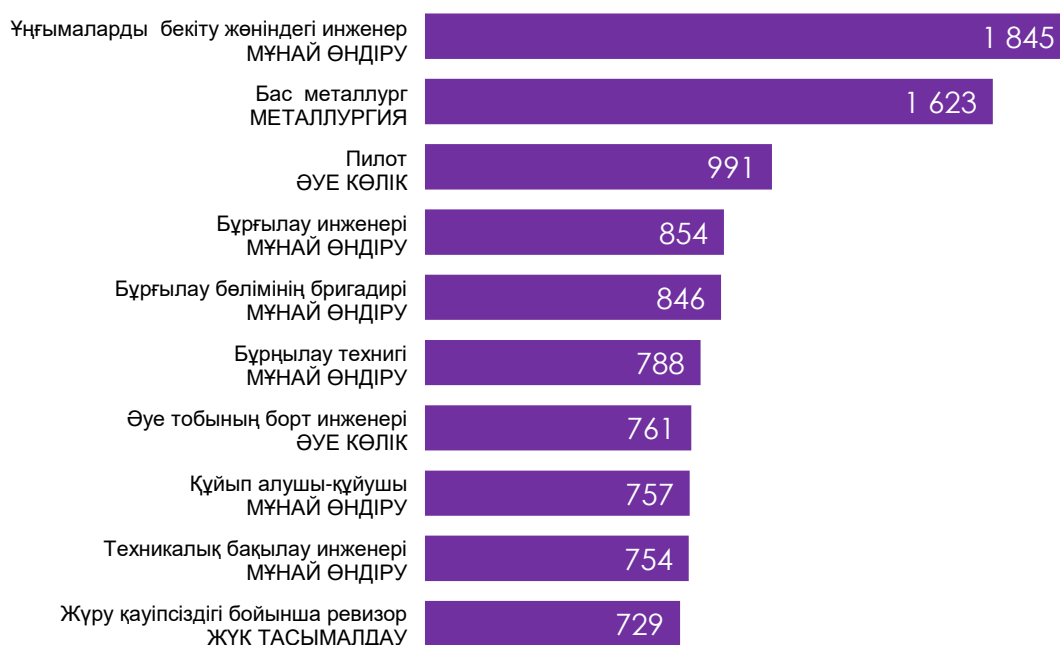
Алайда, егер топтан ұйымдардың және бөлімшелердің басшылары жойылса, оған тағы 7 мамандық қосылады. Басшыларсыз төртінші және жалпы топтағы он екінші орынды 854 мың айлық алатын бұрғылау инженері алады. Жалақысы ұңғымаларды бекітетін инженерге қарағанда, айына екі есе аз. Бұдан басқа, 2016 жылмен салыстырғанда бұрғылау инженерлерінің жалақысы 4% -ға төмендеді. Сонымен қатар, осы мамандықтың әйел мамандары, өткен жыл сияқты, ерлерге қарағанда көп табыс табады деп айтуға тиіспін. Егер

2016 жылы ерлердің жалақысы 11%-дан асса, 2017 жылы алшақтық 8% -ға дейін төмендеді.

Бұрғылау бөлімінің бригадирі айына 846 мың теңге алып, бесінші және он үшінші орынға ие. Сонымен қатар, оның жалақысы бір жыл ішінде 180% -ға өсті, бірақ ол әлі де бас металлургтің деңгейінен алыс.

Бригадалардан кейінгі жұмысшылар басқа деңгейге ауысады, олардың жалақысы жылына 10 млн. теңгеден аспайды, ал біз демалыс төлемдерін, бонустар мен денсаулыққа арналған әр түрлі төлемдерді ескермейміз.

Жоғары акылы кәсіптердің Топ 10- дығы, мың теңге/айына Басшыларсыз

Жетекшісіз алтыншы орынға және жалпы топтағы он бесінші орынға жалақысы 788 мың теңгені құрайтын **бұрғылау технигі** иеленді, былтырғы жылмен салыстырғанда табысы 122 пайызға артты.

Жетінші және он жетінші орынды жалақы есебі бойынша 761 мың теңге алатын **әуе тобының борт инженері алды**. Жалақысы 159%-ға ұлғайған (2016 жылы оның жалақысы шамамен 294 мың теңге еді).

Одан кейін екі топта да ай сайын 757 мың теңге алатын **құйып алушы-құюшының** жалақысы 26% -ға өсті. **Техникалық қадағалау жөніндегі инженердің** орташа жалақысы 754 мың теңге болатын, бұл 2016 жылғы деңгейден 9% төмен. Техникалық қадағалауды жүзеге

асыратын әйелдер ерлерге қарағанда 1,8%-ға артық алады, ал жалпы бұл топ үшін бұл құбылыс сирек болып табылатын.

Топты 729 мың жалақысы бар **жүру қауіпсіздігі бойынша ревизоры жабады** (мұнай секторының басшыларысыз). 2016 жылы Қазақстан ҰЭМ статистика жөніндегі комитеті осы саладағы ұқсас мамандықтарды зерттемегенін атап өткен жөн.

Жоғарыдағы ақпарат бойынша кәсіптер көшбасшысы жоғарғы және түрлі мұнай өндірумен айналысатын қызмет саласындағы мамандар болып табылады: топ 20 да мұнайшылар 8 позицияны иеленеді және басшылар он позицияны иеленеді. Жоғары жалақылы мамандықтарды жалғастыра отырып бұрын анықталған санаттарын жойғанда, біз олардың орнын авиацияға байланысты мамандықтар алғанын анықтадық (бірақ бас металлург әлі де бәсекеден тыс).

Жоғары ақылы кәсіптердің Топ 10-дығы, мың теңге/айына Басшыларсыз және мұнай өндіру саласыз

Топ 10 жоғары ақылы мамандықтың ішінде (басшыларсыз және мұнай секторысыз) әйелдер ерлер деңгейіндегі жалақыны тек бір жағдайда ғана алады - егер олар мұнай өңдеу өнімдерін өндіру саласында газ тазарту аппаратшысы ретінде жұмыс істесе. Барлық басқа жағдайларда, әйелдер де осы мамандықта жұмыс істемейді немесе айтарлықтай әлдеқайда аз болады.

Қазақстанда ең көп таралған мамандықтар қанша жалақы алады?

Орта есеппен, ұйымның басшысы айына 458 мың теңге табады, Жамбыл және Оңтүстік Қазақстан облыстарында ұйым басшысының жалақысы шамамен 250 мың теңге, Алматыда әдемі сан - 888 мың теңге және Астанада - 926 мың теңге. Атырау облысында оларға еңбекақы төлеу деңгейі әлдеқайда жоғары және 741 мың теңге деңгейінде болады.

Мамандандырылған бөлімнің басшысы Жамбыл облысында 163 мыңнан, Атырау облысында 600 мыңнан, Маңғыстауда 550 мыңнан алады, ал Қазақстанда бұл жалақы саны орта есеппен 325 мың теңгені құрайды.

Энергетиктер 184 мың, инженер-технолог 200 мың, еңбек қауіпсіздігі және туберкулезге қарсы инженер - 212 мың, бағдарламалық инженер - айына 256 мың теңге алады.

Әдеттегі техник орта есеппен 188 мың теңге алады, дәрігер 159 мың алады. Тіс дәрігері 146 мың теңге, сонымен елордада, оның жалақысы 70% -ға жоғары болып табылады және 250 мыңнан астам теңгені құрайды, ал Ақмола облысында оның жалақысы 96 мың теңгені құрайды. Сондықтан, басқа қалаға немесе тіпті Қарағанды облысында тіс дәрігері қабылдауына бару арзанырақ түсуі мүмкін, онда тіс дәрігері 110 мың теңгеден сәл көбірек алады.

Фармацевт орта есеппен 115 мың теңге алады, Алматыда оның жалақысы шамамен екі есе жоғары. Денсаулық сақтау саласының техникасы Оңтүстік Қазақстан облысында 55 мыңнан, Павлодарда - 190 мың теңгеге дейін, ал Қазақстанда орта есеппен 109 мың теңге алады. Массаж жасаушы 83 мың жалақы алады, фельдшер - 106 мың, медбике - 98 мың теңге.

Университет оқытушысының жалақысы 136 мың теңгені құрайды, ал Астанада - шамамен екі есе жоғары: 257 мың теңге. Сонымен қатар, танымал Назарбаев Университеті есептеуге кіреді.

Мұғалім орта есеппен 114 мың теңге, әдіскер - 83 мың теңге, тәрбиеші - 77 мың теңге, сонымен қатар, елордада және Алматыда жалақы 20-40% -ға жоғары. Бұдан басқа, Назарбаев Зияткерлік мектептерінің мұғалімдері мектептің жалақысына көшуге әлдеқайда бақытты болды. Енді олардың жалақысын көтеру үшін қосымша жүктеме туралы ойлаудың қажеті жоқ.

Кассирлер орташа есеппен 127 мың теңге, бөлім бастығы - 156 мың теңге алады. Сонымен қатар, бұл таңқаларлық жағдай, өйткені

Астанада жалақысы айтарлықтай аз - тек 115 мың теңге. Бас маман үйге 122 мың теңге, жетекші 93 мың теңге әкеледі.

Заңгер табысы 152 мың теңге, экономист - 205 мың теңге, ал бухгалтер 164 мың теңге алады. Бұл жерде біз кеңсе қызметкерлері жайлы сөз болып отырғанын түсінуге тиіспіз, себебі жеке қызметтердің құны айтарлықтай ерекшеленеді.

Даяшылар шамамен 82 мың теңге табады, бірақ егер сіз елордада жұмыс істесеңіз, онда олардың жалақысы заңгердің деңгейіне дейін өседі, 143 мың теңгеге дейін. Аспаз 100 мың теңге, кондитер 69 мың теңге, наубайшы 73 мың теңге табады (бұл нан бағасының тұрақты өсуіне қарамастан).

Қарапайым сатушының жалақысы шамамен 100 мың теңгені құрайды. Сонымен бірге Маңғыстау облысында 198 мың теңге жалақысына қарағанда оларға екі адам орнына жұмыс істеуге тура келеді.

Агрономдардың жалақысы 18% -ға өсті. Ай сайын 147 мың теңге деңгейіне дейін.

Тасшы 151 мың теңге, ағаш ұстасы 157 мың теңге, сылақшы 114,5 мың теңге табады. Су құбырлар мамандары орташа 145 мың теңге табады, бояушылар және слесарьлер орташа 140 мың теңге табады, ал жонушыдың жалақысы шамамен 136 мың теңге.

Өте жиі кездесетін газ дәнекерлеуші мамандығы сәл жоғары бағаланған - шамасымен айына 200 мың теңге, және Атырау облысында да көп - айына 350 мың теңге, Жамбыл облысында оның жалақысы тек 81,5 мың теңге.

Әдеттегі жүргізуші айлығы 136 мың теңге, ал Маңғыстау облысында жұмыс істесе 350 мың теңге. Бульдозер және осыған ұқсас құрылғылар жүргізушісі 158 мың теңге табады, экскаватор - 222 мың теңге, кран - 193 мың теңге. Ақырында жүк тиегіші немесе қосалқы қызметкер орта есеппен 74 мың теңге алады.

Осылайша, жоғары жалақы іздестіруде, бүгінгі күні нарықта сұранысқа ие техникалық білім мен жұмысшы мамандықтарға артықшылық беріледі және техникалық білім мен жұмысшы мамандықтар экономистерге, адвокаттарға және басқа да гуманитарлық ғылымдарға қарағанда жоғары жалақыға ие болған.